

*Шпильовська Ю.В., магістрант 1-го року підготовки,
спеціальність «Менеджмент»,
Вінницький інститут Університету «Україна»*

ПРО ДЕЯКІ ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

ABOUT SOME LEGISLATIVE BASES FOR REGULATION OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY IN UKRAINE

Анотація. В статті розглядаються ключові законодавчі засади регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Приділена увага принципам та суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, принципи та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Abstract. The article deals with the key legislative bases of regulation of foreign economic activity in Ukraine. The attention is paid to the principles and subjects of foreign economic activity.

Keywords: foreign economic activity, principles and subjects of foreign economic activity.

Постановка проблеми. Як і будь-яка діяльність, зовнішньоекономічні відносини мають ґрунтуватися на відповідному законодавчому підґрунті. Тому настільки важливим є питання розуміння сутності регулювання даних відносин українським законодавцем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика зовнішньоекономічної діяльності вивчається багатьма українськими дослідниками, зокрема: Бережнюк І.Г., Дідківським М.І. [1], Ковтуном Е.О., Козаком Ю.Г., Козиком В.В., Хруповичем С.Є., Шведом В.В. [7] та іншими. Питанням законодавчого регулювання зовнішньоекономічної діяльності присвячено праці: Бабаком А.М., Сергієнко В.В., Шемшученко Ю.С., Щербина В.С. та інших.

Формулювання цілей статті. Дана стаття присвячена розгляду законодавчих особливостей регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на значну кількість українських вчених, що працюють в галузі законодавчого регулювання зовнішньоекономічної діяльності дане питання потребує постійного та системного вивчення, оскільки постійно змінюються законодавчі акти, що регулюють ЗЕД.

Основним законодавчим актом, що унормовує питання правового регулювання ЗЕД в Україні є відповідний закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [5]. Перша редакція закону була прийнята ще у 1991 році, а останні зміни внесені у лютому 2019 року. Тобто, лише з огляду на зміни у даному законі можна

стверджувати про актуальність даної статті.

Український законодавець визначає у лютому 2019 року зовнішньоекономічну діяльність як діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Означені зміни були внесені окремим законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо здійснення закупівель продукції, робіт і послуг оборонного призначення за імпортом» [4] для унормування приведення існуючої нормативно-правової бази у відповідність до вимог сучасного стану держави.

Оновлене визначення сутність ЗЕД тим не менше потребує свого розкриття через відповідні принципи, що зазначені у статті 2 відповідного закону.

Суб'єкти господарської діяльності України та іноземні суб'єкти господарської діяльності при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності керуються такими принципами:

1. Принципом суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, що полягає у:

- виключному праві народу України самостійно та незалежно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність на території України, керуючись законами, що діють на території України;

- обов'язку України неухильно виконувати всі договори і зобов'язання України в галузі міжнародних економічних відносин.

2. Принципом свободи зовнішньоекономічного підприємництва, що полягає у:

- праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки;

- праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснювати її в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинними законами України;

- обов'язку додержувати при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності порядку, встановленого законами України;

- виключному праві власності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на всі одержані ними результати зовнішньоекономічної діяльності.

3. Принципом юридичної рівності і недискримінації, що полягає у:

- рівності перед законом всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, в тому числі держави, при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;

- забороні будь-яких, крім передбачених Законом «Про зовнішньоекономічну діяльність», дій держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також іноземних суб'єктів господарської діяльності за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками;

- неприпустимості обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів, крім випадків, передбачених законом.

4. Принципом верховенства закону, що полягає у:

- регулюванні зовнішньоекономічної діяльності тільки законами України;
- забороні застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, що у будь-який спосіб створюють для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності умови менш сприятливі, ніж ті, які встановлені законами України.

5. Принципом захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, який полягає у тому, що Україна як держава:

- забезпечує рівний захист інтересів всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарської діяльності на її території згідно з законами України;

- здійснює рівний захист всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України за межами України згідно з нормами міжнародного права;

- здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами лише відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права.

Принципом еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів.

Крім того варто зупинитися на основних видах зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюються в Україні підприємства, що дасть змогу більш повно розкрити основні теоретичні засади визначення ефективності ЗЕД:

- експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили;
- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, в тому числі: виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших, що прямо і виключно не заборонені законами України; надання вищезазначених послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України;

- наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;

- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;

- кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України;

- спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами;

- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;

- організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібної торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках;

- товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

- орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

- операції по придбання, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку;

- роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами;

- інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України [3].

Вищенаведені принципи в цілому відповідають світовій практиці та сприяють в цілому гармонізації українського зовнішньоекономічного законодавства.

Варто відмітити, що відповідно до законодавства України здійснювати зовнішньоекономічну діяльність мають право відповідні юридичні та фізичні особи, які відповідають тим вимогам, що їх висуває національне законодавство України.

Всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають рівне право здійснювати будь-які її види, прямо не заборонені законами України, незалежно від форм власності та інших ознак.

Відповідно до чинного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є:

- фізичні особи – громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України;

- юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України;

- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність;

- структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;

- спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України;

- державні замовники з державного оборонного замовлення;

- інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України.

Необхідно відзначити, що у перелік суб'єктів ЗЕД так само було внесено зміни у 2019 році.

Втручання державних органів у зовнішньоекономічну діяльність її суб'єктів у випадках, не передбачених цим Законом «Про зовнішньоекономічну діяльність», в тому числі і шляхом видання підзаконних актів, які створюють для її здійснення умови гірші від встановлених в Законі «Про зовнішньоекономічну діяльність», є обмеженням права здійснення зовнішньоекономічної діяльності і як таке забороняється.

Ніякі положення цієї статті не можуть тлумачитись як заборона фізичним, юридичним особам та іншим суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності здійснювати між собою будь-які відносини, які не підпадають під визначення зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, який одержав від цієї діяльності у власність кошти, майно, майнові і немайнові права та інші результати, має право володіти, користуватися і розпоряджатися ними за своїм розсудом.

Здійснення видів зовнішньоекономічної діяльності, зазначених у статті 4, за межами України підлягає регулюванню також законами відповідних держав.

Всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності України мають право відкривати свої представництва на території інших держав згідно з законами цих держав.

Вищенаведені дані є лише частиною базису, що регулює питання здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні і їх повний розгляд значно виходить за межі даної статті.

Висновки. В якості висновку можна відзначити той факт, що зовнішньоекономічна діяльність в Україні регулюється низкою законодавчих актів, що періодично переглядаються, адаптуються до вимог часу та гармонізуються із світовою практикою та викликами сьогодення. Тому дане питання є актуальним та потребує постійної уваги.

Список використаних джерел

1. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. Навчальний

посібник. К.: Знання, 2006. 462 с.

2. Зовнішньоекономічне законодавство. Юридична енциклопедія: в 6-ти т. Ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 2: Д-Й. 744 с.

3. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність. К.: ЦУЛ, 2014. С. 290.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо здійснення закупівель продукції, робіт і послуг оборонного призначення за імпортом: Закон України №2672-VIII від 17.01.2019, ВВР, 2019, №7, ст.43. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2672-19#n12>

5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України №2672-VIII від 17.01.2019, ВВР, 2019, №7, ст.43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

6. Швед В.В. Управління транспортними умовами зовнішньоторговельних контрактів. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки.* №1. 2010. С. 86-90.

7. Швед В.В. Основні методи аналізу стратегічних перспектив зовнішньоекономічної діяльності. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: Тенденції управління фінансовими та інноваційними процесами в умовах ринкових перетворень. Вінниця, 2012. С. 396-397.

8. Швед В.В., Чорна Л.О. Система цільових показників, як основа формування контрактних імпортних цін на підприємствах сфери зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка. Фінанси. Право.* Київ, 2009. №3. С. 29-30.